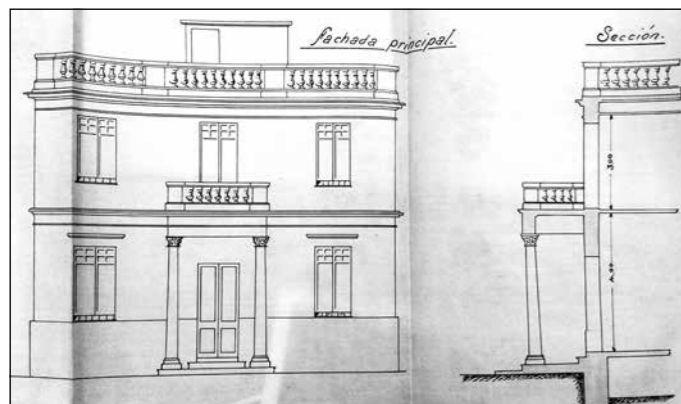

Les cases de la Cooperativa de Periodistes de la Salut i Can Baró

Projecte de façana d'una casa (1922). A la dreta, plànol parcel·lació fet per Juli M. Fosses (1918)

Juanjo Fernández

Al principi del segle XX hi va haver un fort increment de la població a Catalunya. Entre 1900 a 1930 la població de Barcelona va passar de 544.137 a 1.005.565 habitants principalment per la gran arribada d'immigrants atrets per la indústria i l'expansió de la capital. La ciutat necessitava d'habitatges de preu assequible per a la classe treballadora. El 1911 es va promulgar la primera Ley de Casas Baratas que, sota la influència de lleis similars europees, tenia l'esperit de facilitar l'accés a la propietat o lloguer d'aquests habitatges a les classes populars. S'entenia com a cases barates les que s'havien de construir per caps de família amb ingressos inferiors a 3.000 pessetes anuals. La Llei també permetia l'establiment de comerços, botigues o petites indústries sempre que no despatxessin begudes alcohòliques. Entitats del tercer sector sense ànim de lucre com cooperatives i caixes d'estalvi van canalitzar les facilitats i els ajuts de la Llei per promoure habitatges. El naixement de l'anomenat *barri dels periodistes* de la Salut-Can Baró es deu a la iniciativa de la Cooperativa de Periodistes para la Construcción de Casas Baratas, creada per acollir-se als beneficis de la Llei.

El moviment cooperativista va tenir una forta implantació a la Barcelona de principi de segle XX. El 1912 ja es comptabilitzaven 50 cooperatives. Creades amb

diferents finalitats les cooperatives de consum, de crèdit, per a la fabricació de productes, mutualitats sanitàries, de promoció d'habitatges, etc. permetien fer arribar a la classe treballadora productes i serveis a preus més assequibles. Col·lectius com funcionaris, tramviaris, militars, carregadors del port, etc. van constituir cooperatives per a la promoció d'habitatges.

Creació de la cooperativa d'habitatges dels periodistes

L'octubre de 1915 va aprovar els estatuts una d'aquestes entitats nascudes per aprofitar els beneficis de la Ley de Casas Baratas de 1911: la Cooperativa de Periodistas para la construcción de casas baratas.

Els seus socis havien d'acreditar ser treballadors (director, redactor o col·laborador) d'un diari amb publicació mínima setmanal i amb dos anys d'existència. Els seus ingressos mensuals no podien superar les 250 ptes. Els socis pagaven una quota d'entrada de 25 pessetes i una mensualitat d'1 pesseta. A més d'aquests ingressos la Cooperativa es nodria de capital rebut de l'emissió de títols de bons i d'altres ingressos individuals dels socis. Les aportacions individuals dites Imposiciones eren una mena de compte corrent intern individual fins arribar a un saldo màxim del valor del solar on el soci havia d'edificar el seu habitatge. Un dels beneficis de la Llei consistia en la subvenció d'una part dels interessos pagats pels préstecs demanats. La capitalització de

la societat tenia per objecte la compra de terrenys i l'edificació d'habitatges per als seus socis. A mesura que la Cooperativa disposés de solars per edificar, aquests es sortejaven entre els socis que ja tinguessin una part del seu valor dipositada. Per poder construir, el soci havia de comprar el solar. Podia triar el model de casa al seu gust d'acord amb l'empresa constructora i disposava de fins 20 anys pel pagament a la Cooperativa. Legalment el soci era un llogater mitjançant un contracte de lloguer amb promesa de venda.

El col·lectiu de periodistes tenia una capacitat econòmica superior a la d'altres gremis de treballadors i podien aspirar a uns habitatges millors. El projecte de la Cooperativa de Periodistes es basava en la idea de ciutat jardí tan de moda al principi del segle XX. Cases aïllades, amb jardí, de dues plantes i golfes. Aquest model d'edificacions diferia notablement de les construccions d'altres cooperatives d'habitatges creades sota l'emparament de la Llei de Cases Barates. L'ideal d'habitatge obrer eren cases unifamiliars amb jardí, higièniques i en propietat, però els models més habituals de les cooperatives d'habitatges eren blocs de pisos o fileres de cases unifamiliars adossades, d'una o dues plantes, més acord a les possibilitats de la classe treballadora d'aquells temps.

Per motius professionals els periodistes estaven ben relacionats amb l'administració i les personalitats influents de la societat van donar suport al projecte de

la Cooperativa. Eren temps en els quals la premsa era el principal mitjà de comunicació i tenia una gran importància i influència, especialment pels polítics que havien d'arribar als ciutadans. La Cooperativa comptava entre els socis d'honor amb personalitats com el rei Alfons XIII i les reines Victoria Eugènia i Maria Cristina i els prínceps, diversos marquesos (Foronda, Comillas, Caldes, etc.), comtes (Godó, Güell, Romanones, etc.), polítics (Eduardo Dato, Joan Pich, Alejandro Lerroux, Puig i Cadafalch, etc.), així com importants prohoms i entitats ciutadanes. Personatges d'aquesta categoria van facilitar ajudes, donacions i en alguns casos eren els interlocutors de l'administració en negociacions que van simplificar la resolució de les dificultats dels projectes.

Les primeres promocions: Mulassa i Font d'en Fargues

La primera promoció de la Cooperativa de Periodistes va ser en uns terrenys de muntanya comprats a Montserrat de Casanovas (can Fargues) a l'entorn de la font de la Mulassa. El dia 6 de juny de 1915 s'inicia l'edificació de les primeres cases en una concorreguda cerimònia que evidentment va quedar ben documentada a la premsa diària. Les primeres cases van ser inaugurades el 1917. En una d'aquestes cases hi va residir Antoni Rovira i Virgili, periodista i diputat del Parlament de Catalunya en el període republicà, a l'actual carrer de Marquès de Foronda on encara hi viuen els seus descendents. El conjunt era un total de 8 cases de les quals encara n'existeixen 6. La segona promoció constava de 6 cases construïdes entre 1917 i 1918 en uns solars a la Font d'en Fargues que avui corresponen als carrers Pedrell i l'avinguda Frederic Rahola. Encara subsisteixen 4 cases.

El projecte de ciutat jardí de la Salut-Can Baró

La tercera promoció d'habitatges de la Cooperativa va ser la més important pel nombre d'edificacions i l'entorn urbanístic que

Cases dels carrers Miquel del Sants Oliver i Joan Cortada els anys vint. ARXIU CARMEMILLÁN

El col·lectiu de periodistes tenia una capacitat econòmica superior a la de d'altres gremis de treballadors

crearia. El 1917 compren uns terrenys de 52.364 m² situats entre la Salut de Gràcia i Can Baró gràcies a les facilitats dels socis protectors. Els terrenys estaven situats entre l'antic camí del Coll de Portell i el camí del Monte Carmelo de l'antiga heretat de la Casa Baró. La senyora Anna Girona i Vidal, marquesa de Caldes, filla del banquer Manuel Girona i esposa de l'exalcalde de Barcelona Domènec Joan Sanllehy, facilita un "préstamo generoso en el que se nos daban toda clase de facilidades para el desarrollo de nuestros propósitos sin apremios ni coacciones" per un import de 350.000 ptes. Aquets propòsits eren la construcció de "hotelitos rodeados de jardines, esbeltos, elegantes con sabor de arte aristocrático". Junt amb d'altres préstecs facilitats pel seu fill Carles Sanllehy Vidal els imports de les ajudes d'aquesta família a la Cooperativa eren l'any 1921 superiors a 600.000 pessetes. L'acte de col·locació de la primera pedra de la promoció es fa el dia 12 de desembre de 1918. La

Vanguardia relata l'acte al qual van assistir el capità general de Catalunya, Milans del Bosch que representava el soci protector reial Alfons XIII, l'alcalde, el bisbe, el rector de la universitat, representants de la Mancomunitat i Diputació i un seguit de personalitats que, un cop acabats els parlaments, ho celebraren al Salut Sport Club, l'actual Club de Tennis la Salut.

Comencen les obres immediatament amb la venda i l'arrencada dels arbres dels solars i la construcció d'un grup d'11 cases. El projecte és de l'arquitecte Juli Maria Fosses Martínez aprovat pel Consistori el 27 de desembre de 1917. Urbanitzava la zona i dividia els 34.500 m² edificables en 68 solars d'entre 453 i 516 m² cadascú, distribuïts en 10 illes o grups de cases. (veure plànol). Desenvolupar aquest projecte implicava la total urbanització de la zona on calia adequar als antics camins existents i la creació de nous vials. La Cooperativa va cedir a l'Ajuntament 400.000 pams quadrats (uns 15.000 m²) per a la urbanització dels vials i va fer una consignació de 24.000 pessetes per l'obertura del carrer de la Salut i la urbanització d'una gran plaça que donés accés al nou barri (futura plaça Sanllehy). No li va manca a la Cooperativa suport econòmic. Als préstecs amb totes les facilitats de la

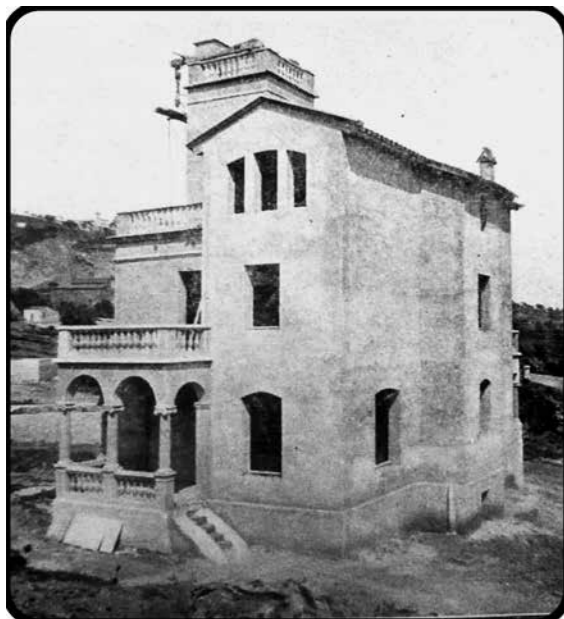
Casa del carrer Joan Cortada 2, en construcció

BRANGULI

La mateixa casa de Joan Cortada a l'actualitat

JF

Casa en construcció del soci Lorenzo Pahissa al carrer Miquel dels Sants Oliver 4 (BRANGULÍ). A ladreta, avui Escola ACIS (JF)

marquesa de Caldes i el seu fill calia sumar les subvencions que rebia per la Llei de Cases Barates, a més d'importants donatius dels socis protectors, com també de la Mancomunitat i la Diputació. En anys posteriors van obtenir el finançament a través de préstecs facilitats per la Caixa de Pensions per la Velleja i d'Estalvis. També van organitzar activitats festives per a la recaptació de fons que van ser àmpliament difoses a través de la premsa escrita i on poder aprofitar l'assistència als actes de polítics influents per reivindicar-se. L'èxit dels projectes de la Cooperativa i el seu reconeixement a la resta de l'Estat feien pensar als seus gestors en un futur exemplar. El gener de 1920, Carlos Garcia Anné secretari de l'entitat deia: *"Barcelona nos deberá mucho. En los sitios en que hemos puesto la planta para la construcción de nuestros chalets se hacen importantes ventas de terrenos a la que hemos llevado un porvenir y un valor que no tenían, y empiezan a construir los particulares buen número de chalets parecidos en su aspecto a los nuestros, y seguramente no*

tardará mucho tiempo la Ciudad Jardín en remontarse por el Carmelo, pasar a la estribación opuesta y unirse con las cada día crecientes barriadas de la Mulassa y de Fargas, formando una nueva ciudad, el moderno ensanche de Barcelona"

Un Reial Decret de juliol de 1919 intentava modificar algunes característiques de la Llei de 1911. El Decret provoca que una comissió de la Cooperativa anés a Madrid a intentar la seva derogació ja que restringia els beneficis de la Llei de Cases Barates. Les bones relacions amb polítics i personalitats influents amb qui van contactar com Eduardo Dato, Alejandro Lerroux, Francesc Cambó i d'altres, van evitar les modificacions. Entre les reivindicacions de la comissió estava l'increment dels límits salarials fins a 6.000 ptes. anuals per poder gaudir de la Llei. Aquell any el límit era de 4.000 pessetes, que va augmentar a 5.000 pessetes el 1921 i a 6.000 el 1922, i el preu de les cases podia arribar a un màxim de cinc cops el sou anual o més en casos excepcionals. Aquests límits s'ajustaven més als sous dels periodistes i

acostava els beneficis de la Llei a les classes socials més mitjanes. A mitjans dels anys 20 el salari d'un treballador qualificat era entre 2.000 i 3.000 pessetes mensuals. Totes les cases construïdes per la Cooperativa de Periodistes eren diferents i cada comprador podia decidir el disseny de la seva d'acord amb la seva economia. Segons el tipus de casa el preu podia oscil·lar entre 19.000 i 33.000 pessetes.

La situació social a principi dels anys vint era molt conflictiva. La postguerra de la primera gran guerra europea va afectar negativament l'economia catalana, i les reivindicacions dels sindicats topaven contra la patronal burgesa. Els conflictes van generar una espiral de violència per la repressió de les autoritats contra els sindicats. El pistolisme dels grups anarcosindicalistes i els pistolers de la patronal entren en acció i van provocar més de 800 atemptats amb 226 morts dels que 171 eren obrers. La conseqüència va ser el cop d'estat del general Primo de Rivera el 1923. Aquests clima de conflictivitat va repercutir notablement en el ritme de

Josep M. Sagarra davant casa seva al carrer Miquel dels Sants Oliver 15 els anys vint (SAGARRA). La mateixa casa a l'actualitat (JF)

construcció de les cases i evidentment en els costos. Davant la impaciència d'un soci que volia veure acabada la seva casa, la Cooperativa lluitava perquè els industrials complissin els compromisos. Les pujades de preus dels materials, el locaut patronal i les llargues vagues van deixar un grup de cinc cases inacabades per l'incompliment o la mala gestió d'un contractista que s'embutxacava els diners que havia de pagar als industrials. Com anècdota en el retard de les obres consta la dificultat que van tenir per desallotjar un home ancià italià que vivia feia més de 30 en una cova amb un tros d'hort en un dels solars on s'havia de construir.

El subministrament d'aigua i electricitat per les cases de la Salut-Can Baró va ser més satisfactori que a les altres dues promocions. Les negociacions de la Cooperativa amb l'Ajuntament i la Companyia General d'Aigües de Barcelona garantia el subministrament d'aigua de beure. Molt diferent a la solució de les promocions de Mulassa i Font d'en Fargues. A la primera promoció, un pou amb torre d'aigua, actualment al carrer Peris Mencheta 54, feia el subministrament a les 8 cases. A Font d'en Fargues cada casa tenia el seu propi pou com encara veiem a les cases que subsisteixen al carrer Pedrell números 36 i 38.

Els socis

El 1926 la Cooperativa estava formada per 65 socis i a mida que els solars s'adequaven per a la construcció s'anaven sortejant entre els socis que estaven pendents d'adjudicació. El darrer sorteig es va fer l'octubre de 1925 amb el qual els darrers socis ja podien edificar el seu habitatge. El concepte de *cases barates* no estava d'acord amb l'estatus social de molts dels socis cooperativistes. Relacionar la llista de tots els socis seria molt llarg però serviran com exemple de la seva categoria social els següents noms i càrrecs: Carlos Garcia Anné i Antonio Ballabriga, regidors de l'Ajuntament de Barcelona; Jaime Claramunt Mesa, director de *El Diluvio*; Lluís Almerich Sellarès, director del *Diario del Comercio*; Julián Pérez Carrasco, director de *El Noticiero Universal*; José Maria Castellet Pont, director del *Diario de Sabadell*; José Martínez Villar, diputat de les Corts espanyoles; Diego Priu Badia i José Escofet Vilamasana, directors de *La Vanguardia*.

Les primeres cases s'habitaven el 1921 i la construcció continua fins que les darreres s'acaben el 1928. A partir de 1927 les dificultats administratives per tramitar expedients dels que volien acollir-se a la Llei de Cases Barates es van endurir i és potser la causa per la qual no es van edificar les 68 cases planificades. Era intenció de la Cooperativa la construcció d'un

Cases de José Millan i Mariano Viada al carrer José Millán González 3 i 5

BRANGULÍ

Les mateixes cases de la foto superior a l'actualitat

JF

grup escolar per a pàrvuls, nens i nenes, en terrenys de la societat. Les memòries de la Cooperativa deixen escrita aquesta intenció però no tenim constància de cap edificació amb aquesta funció en els seus terrenys.

La premsa escrita, com no podia ser menys, va divulgar al llarg dels anys les notícies relacionades amb la Cooperativa i el projecte de ciutat jardí. Informacions que van des de l'entrega de cases acabades, visites d'obres per part de l'Ajuntament i autoritats, renovacions de càrrecs gestors de la societat i reunions diverses, concessió de préstecs, primeres pedres, balls i activitats per recaptar fons, etc., fins la darrera visita reial d'Alfons XIII, soci protector de la cooperativa, que va fer el 3 de juny de 1930 un cop finalitzada tota la promoció.

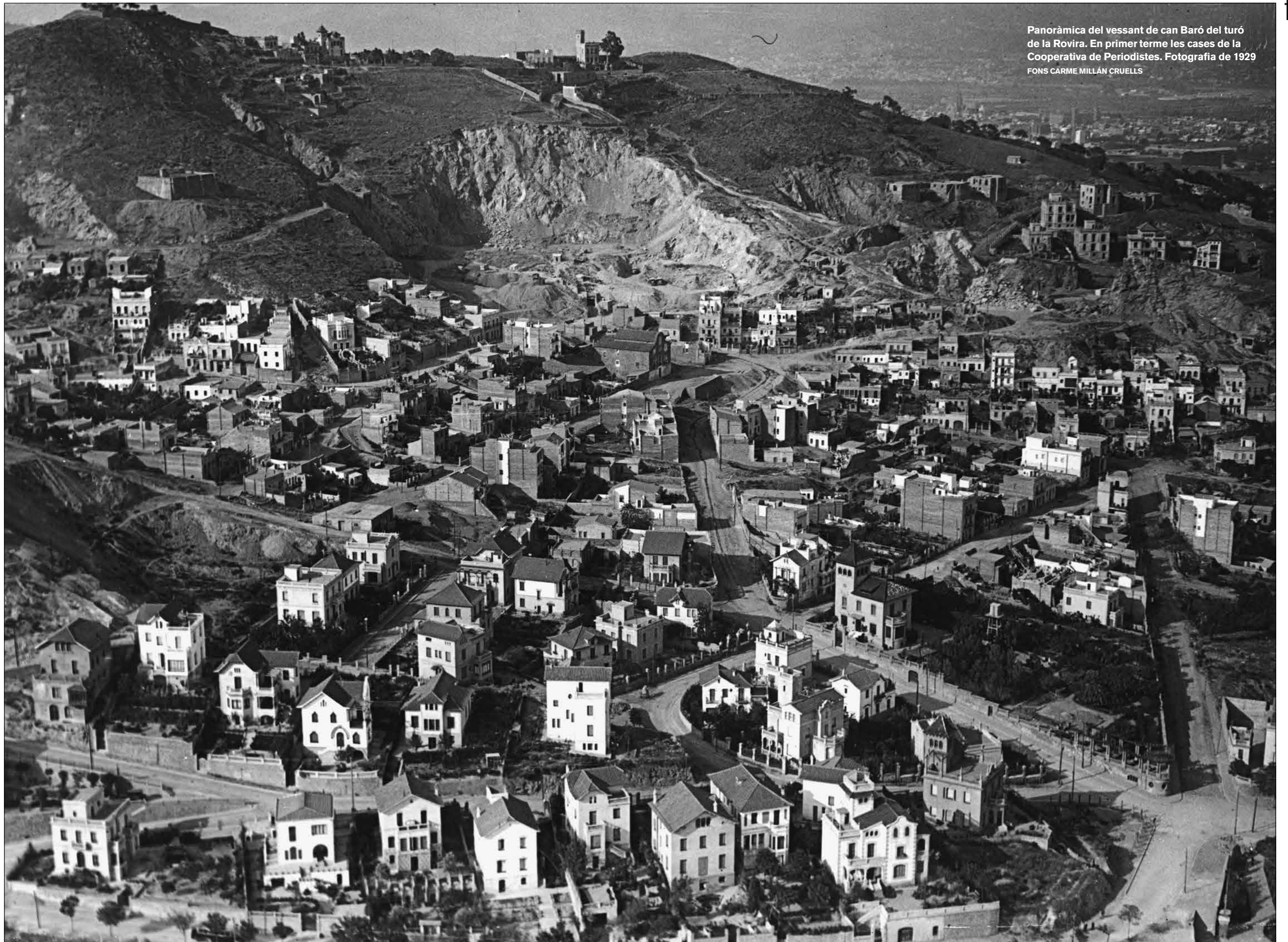
La història gràfica del creixement del barri

Malgrat les moltes notícies referides al creixement de la ciutat jardí del barri dels periodistes publicades en premsa calia que les imatges il·lustrassin la realitat. La fotografia en premsa diària no era habitual els anys vint. La Cooperativa, orgullosa del seus fruits, volia deixar constància de la realitat de les obres i va encarregar un reportatge fotogràfic. Dos dels socis cooperativistes des de 1914 eren Josep Bran-

guli Soler i Josep Maria Sagarra Planas. Tots dos formaven part de la generació del reporters gràfics fundadors del fotoperiodisme català.

Josep Brangulí (1879-1945) va ser un pioner de la fotografia i el gran cronista de la Barcelona canviant de principis del segle XX. Les seves fotografies documenten la societat d'aquell moment en tota mena d'aspectes ja siguin ciutadans, socials o polítics. Treballava per a tots els diaris i revistes nacionals o estrangers, per agències o com a corresponsal. Els reportatges sobre Barcelona i Catalunya constitueixen el millor fons documental d'imatges de la primera meitat del segle XX d'un volum que pot arribar al mig milió de fotografies. Els seus fills Joaquim i Xavier van continuar la tasca fotogràfica, treballant tots tres sota la marca Brangulí Fotògrafs. Aquest fons es troba avui dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya i consta d'aproximadament un milió de documents. Per encàrrec de la Cooperativa de Periodistes, Brangulí va fotografiar l'evolució de la construcció de les cases. Avui disposem d'una herència de desenes de fotos de pràcticament totes les cases en construcció o acabades, que van formar el barri. La seva casa era en la situació d'avui del carrer Ramiro de Maeztu número 18.

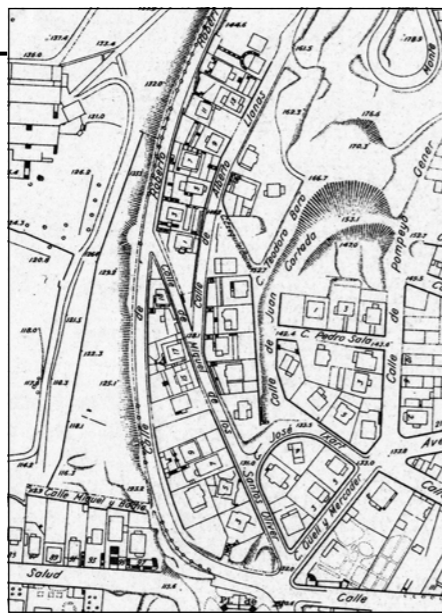
Josep Maria Sagarra (1885-1959) es va iniciar a la fotografia amb 15 anys captant

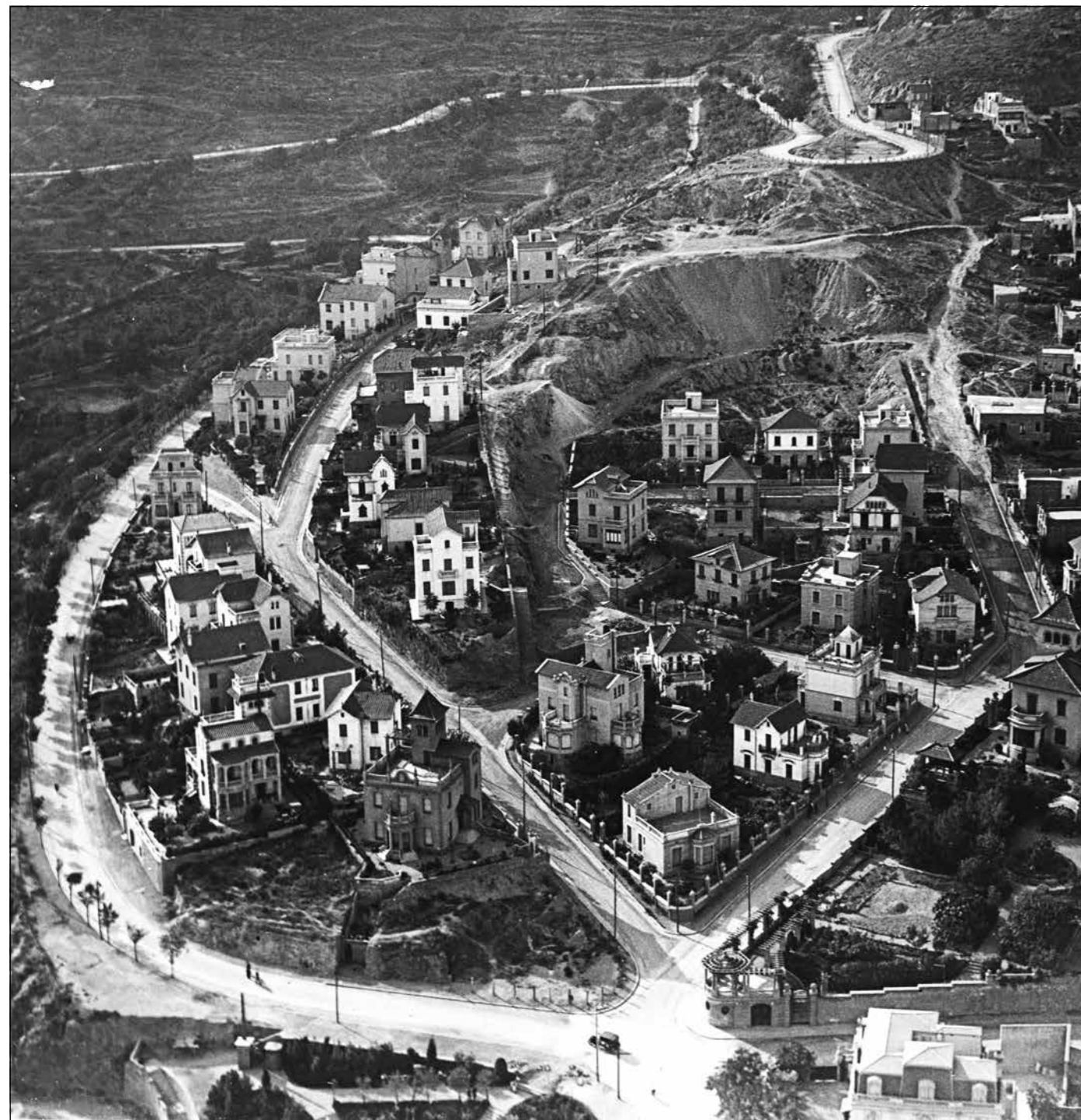
Panoràmica del vessant de can Baró del turó de la Rovira. En primer terme les cases de la Cooperativa de Periodistes. Fotografia de 1929
FONS CARMÉ MILLÁN CRUELLS

imatges dels fets de la Setmana Tràgica. Més endavant va formar la societat Gaspar-Sagarra-Torrents coneguda com *Los tres reyes magos* i va ser un dels pioners de la fotografia aèria catalana. La societat amb Gaspar i Torrents va filmar nombrosos reportatges. Un d'ells documentava el creixement dels vessants del turó de la Rovira. Les magnífiques fotografies aèries del barri dels periodistes que documenten aquest article van ser fetes el juliol de 1929 i ens permeten constatar amb exactitud el creixement del barri. En Sagarra vivia al carrer Miquel dels Sants Oliver número 15 on encara existeix la casa.

Les fotografies i d'altres reportatges cinematogràfics van servir per divulgar

les bondats de la ciutat-jardí dels periodistes i la Cooperativa va aconseguir el reconeixement a Espanya i Europa per la qualitat de la seva obra. Va estar present a diverses exposicions Internacionals com l'Exposició Universal de Reconstrucció de Poblacions celebrada a Brussel·les el 1919, i l'Exposició de la Habitación Popular a Londres el 1920, amb ostentació de fotos de gran format, plànols i repartiment de memòries dels projectes. A Barcelona van crear un consultori jurídic per ajudar de forma "gratuïta i desinteressada" a d'altres cooperatives i particulars de tot l'Estat en temes legals relacionats amb la construcció de cases barates. També va participar activament

A dalt, plànol de V. Martorell de 1929 amb les Cases dels Periodistes. A baix, vista aèria del mateix indret (FONS CARMEMILLÁN CRUELLES)

Vista del rei Alfons XIII al barri dels Periodistes el 1930

FONS CARMEMILLÁN CRUELLES

a la creació de la Federació de Cooperatives de Barcelona que el 1924 tenia 14 societats que agrupaven més de 3.000 socis. La Federació era presidida per Juan José Pou de Barros, alhora president de la Cooperativa de Periodistes i resident al grup de la Font de la Mulassa.

Els antics camins i els nous vials

Els terrenys on s'havien de construir les cases dels periodistes ocupaven una zona de l'antiga heretat de can Baró situada entre l'actual barri de Can Baró i el de la Salut de Gràcia. Els límits eren el camí del Monte Carmelo i l'Antic camí de Coll de Portell. Actualment són la carretera del Carmel i el carrer José Millán González respectivament. Els altres límits eren el carrer de la Salut, ara perllongat pel carrer Vallseca junt a la nova plaça Sanllehy pel sud, i la gran corba de la carretera del Carmel pel nord. Totes les parcel·les traçades eren dins d'aquests terrenys excepte per una illa amb un grup de set cases entre els carrers Mare de Déu de la Salut i Miquel i Badia.

El terreny era molt irregular, de forts pendents provocats per una antiga pedra i per ser el vessant del turó de la Rovira. La promoció dissenyada per Juli Fosses aprofitava els barrancs més pronunciats per separar les illes i els solars. El projecte havia de superar un desnivell de més de 60 metres i dividia la zona en 10 illes que obririen una quinzena de nous carrers, passatges i places. La Cooperativa de Periodistes va proposar a l'Ajuntament els noms de persones destacades de la professió pel nomenclàtor dels nous vials. El desembre de 1921 la Comissió de Foment va aprovar els noms proposats amb el que la ciutat jardí dels periodistes ja tindria identitat pròpia. L'anomenat camí del Monte Carmelo seria el carrer Mañé i Flaquer, posteriorment Roberto Robert i actualment carrer Ramiro de Maeztu, més conegut amb la carretera del Carmel que va ser inaugurada el juny

de 1929. L'antic camí del Coll de Portell serà Pompeyus Gener, modificat el 1940 i ratificat el 1979 pel de José Millán González, veí del mateix carrer, (veure article sobre José Millán González). La resta eren carrers nous dedicats a periodistes i escriptors, molts noms dels quals són encara vigents: Miquel i Badia, Josep Ixart, Pere Sala, Joan Cortada, Miquel dels Sants Oliver, Teodor Baró, Ezequiel Boixet, Güell i Mercader (ara Pablo Saenz de Bares), Albert Llanas, Raimon Casellas. La plaça que era la porta d'entrada a la ciutat jardí es va dedicar a Domènec Joan Sanllehy en agraïment al suport rebut per part de la seva família. (Veure plànol Vicenç Martorell)

Que en queda de la ciutat jardí?

El projecte inicial de 1917 d'en Juli Maria Fossas constava de 68 solars distribuïts entre la plaça Sanllehy i la corba de la carretera del Carmel. Però de cases construïdes només hi ha constància de 51 a finals dels anys 30 tal com documenten les fotografies. En els més de 90 anys que han transcorregut des de les primeres edificacions fins l'actualitat, la ciutat jardí projectada ha canviat molt. L'expansió de la capital, l'increment de població, la Guerra Civil, la immigració, el barriquisme i l'especulació immobiliària han modelat aquell paradís fins l'encaix actual. Algunes cases es van enderrocar per deixar pas a grans edificis especialment els anys 70-80. D'altres han continuat en el patrimoni de les famílies dels primitius socis cooperativistes. D'altres són seus d'escoles o restaurants.

Avui, encara que amagades entre l'embolic urbanístic, sobreviuen molt dignament 29 cases d'un dels pocs projectes de ciutat jardí que van arribar a bona fi a Barcelona. Val la pena fer un passeig pels carrers en pendent de l'avui barri de can Baró i admirar les "cases barates" de la ciutat jardí que va promoure la Cooperativa de Periodistes.

NOMENCLATOR

Miquel i Badia (1840 - 1899). Escriptor, periodista, crític d'art i advocat.
 Ramiro de Maeztu (1874-1936). Escriptor, assagista i diplomàtic. Membre de la Reial Acadèmia Espanyola. Nom anterior del carrer fins 11-6-1940
 Roberto Robert: escriptor, periodista i traductor. Nom anterior Mañé i Flaquer, periodista i escriptor. Anteriorment era el camí al Monte Carmelo.
 Pablo Saenz de Bares (1899 - 1939). Periodista i escriptor. Nom anterior del carrer fins 11-6-1940:
 Güell i Mercader, periodista i polític català nascut a Reus el 1839
 Miquel dels Sants Oliver (1864-1920). Periodista, historiador, poeta, narrador i ideòleg. President de l'Ateneu Barcelonès (1917) i membre de l'Institut d'Estudis Catalans. Fou director del *Diario de Barcelona* i posteriorment de *La Vanguardia*.
 Josep Yxart (1852-1895). Literat, considerat crític del renaixement literari català.
 Joan Cortada (1805 - 1868). Escriptor i filòsof.
 José Millán Gonzalez (1893-1939). Periodista i publicista. Professor de cultura física de l'Escola del Treball. Nom anterior del carrer fins 16-4-1940
 Pompeu Gener, periodista i autor teatral. Abans de ser un carrer era l'antic camí al coll de Portell.
 Albert Llanas (1841-1915). Autor teatral.
 Pere Sala (1939-1916). Filòsof i periodista. Va ser director del diari republicà *El Diluvio*.
 Ezequiel Boixet. Sense dades.
 Teodor Baró (1842-1916). Polític, periodista i escriptor liberal.
 Domènec Joan Sanllehy i Alrich (1847 - 1911). Polític. Alcalde de Barcelona entre 1906 i 1908.

Bibliografia - Webgrafia

- *Memòria 1918-1926; Estatuts 1915* Cooperativa Periodistes para la Construcció de Casas Baratas. Centre de documentació Montserrat Roig. Col·legi de Periodistes de Catalunya.
- *Tots els barris de Barcelona* Vol 4. Jaume Fabre i Josep Maria Huertas.
- "La ciutat dels periodistes" Revista *Capçalera* núm. 165. Setembre 2014.
- Hemeroteca *La Vanguardia*
- www.ub.edu/geocrit/sv-57.htm Solucions a la crisi de l'habitatge popular a Barcelona. Mercè Tatjer. Agost 2015
- <http://www.idescat.cat> Estadístiques població. Agost 2015
- <http://canbaro.blogspot.com.es/p/periodistes.html> Agost 2015
- <http://www.ub.edu/geocrit/tatjbcn.html> Orígenes de la vivienda social en Barcelona. Mercedes Tatjer. Juliol 2015